

De heer G. Moes
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Datum	5 november 2025	Uw kenmerk	-
Telefoon		Ons kenmerk	UNL 25/062 U
E-mail		Bijlagen	1

Onderwerp Monitor Open Access 2024 en vervolg

Geachte heer Moes

Bijgevoegd ontvangt u de rapportage over de voortgang op onze ambities voor 100% Open Access. Dit geeft inzicht in de beschikbaarheid van Nederlandse onderzoeksresultaten voor onderzoeksinstellingen, bedrijfsleven en samenleving.

Open Access cijfers 2024

Sinds 2016 rapporteert UNL, conform afspraken gemaakt in 2014 en het bestuursakkoord in 2022, over de jaarlijkse Open Access cijfers. Uit de cijfers (tabel 1) blijkt dat in 2024 95% van de peer-reviewed artikelen van de Nederlandse universiteiten als Open Access beschikbaar is.

Dit is opnieuw een stijging van 3% ten opzichte van het jaar daarvoor. In bijlage 1 licht ik de resultaten van de jaarlijkse monitor toe en geef ik ook een beschrijving van de nieuwe meetmethode. De data inclusief beschrijving komen open beschikbaar op <https://zenodo.org/records/17141707>.

Jaar	% Open Access
2016	42%
2017	50%
2018	54%
2019	62%
2020	73%
2021	82%
2022	89%
2023	92%
2024	95% (nieuwe methode)

Tabel 1: Percentages Open Access artikelpublicaties
2016-2024 Nederlandse universiteiten

Vereniging Universiteiten van Nederland

Lange Houtstraat 2
Postbus 13739
2501 ES Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

Universiteiten *van* Nederland

Succesvolle inspanning rond Open Access

De universiteiten zijn er sinds 2015 in geslaagd de open toegankelijkheid van peer-reviewed artikelen te vergroten, wat heeft geleid tot een snelle stijging van 42% in 2016 naar 95% in 2024. Deze cijfers laten zien dat bijna alle onderzoeksresultaten aan Nederlandse universiteiten open beschikbaar zijn voor de brede samenleving. Dit heeft al aantoonbaar effecten op (versnelde) hergebruik van peer-reviewed artikelen juist ook buiten de academie. We zien dus ook dat mensen buiten de academie meer gebruik maken van de artikelen die wij openstellen.

Naar meer soevereine uitgeeflandschap

De universiteiten van Nederland willen hun toppositie in het ecosysteem van onderzoek en brede impact versterken. Er zijn echter uitdagingen op dit terrein waarvoor wij oplossingen zoeken. Zo zijn er zorgen over de publicatiecultuur, de jaarlijkse wereldwijde groei aan wetenschappelijk output, de opkomst van nieuwe business-modellen van uitgevers en over de betaalbaarheid. Ook zijn er zorgen over de autonomie van wetenschappers in het huidige publicatielandschap. Hierover willen wij graag met u in gesprek.

Dit vraagt om vasthoudendheid in onze ambities rond Open Science en Erkennen & Waarderen. Universiteiten, subsidiegevers en overheden zullen nationaal en internationaal moeten samenwerken aan een vernieuwde strategie. Dat vergt niet alleen financiële investeringen, maar ook een stevige verankering in nationale en internationale wet- en regelgeving, goede samenwerking over grenzen heen, en een actieve inzet van het ministerie en de politiek.

Graag komen we met OCW in gesprek over de transitie naar een meer inclusief en autonoom wetenschappelijk publicatielandschap, met een sterkere rol voor de academische gemeenschap.

Hoogachtend,

De heer prof.dr. C.F. van den Berg
Voorzitter Universiteiten van Nederland

Bijlage 1: Open Access monitor 2024

Samenvattend

In 2014 heeft UNL met staatssecretaris Dekker afgesproken Open Access publicaties te gaan monitoren. Bij de uitwerking van het Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap hebben we afgesproken Open Access cijfers te blijven rapporteren. We zien dat het aandeel Open Access artikelpublicaties blijft toenemen en het afgelopen jaar met 3% is gestegen naar 95%. Nederland is internationaal gezien daarmee een van de koplopers.

Meetmethode sinds 2017

In onze berichtgeving over de 2017-cijfers (kenmerk VSNU 18/188U) hebben we de gehanteerde meetmethode toegelicht. Dit is een decentrale methode waarbij alle universiteiten, op basis van de in 2015 vastgestelde definitieraamwerk (kenmerk VSNU 17/244 U), tellingen hebben verricht van Open Access publicaties, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen “goud”, “hybride” of “groen”. In de deze methodiek werd de Open Access score per instelling bepaald waarna per categorie het gemiddelde van alle instellingen werd genomen. Achterliggende publicatiedata werd niet gedeeld waardoor er geen rekening kon worden gehouden met dubbeltellingen waardoor een publicatie met meerdere affiliaties werd meegeteld bij meerdere instellingen. Daarnaast telden de scores van alle instellingen even zwaar mee.

Nieuwe meetmethode vanaf 2024

De nieuwe methode is gebaseerd op een complete lijst van Nederlandse peer reviewed artikelen. Hierbij tellen alle publicaties maar een keer mee en wordt de score gelijk op landelijk niveau berekend (en niet eerst per instelling). Net als bij de vorige methode zijn publicaties meegenomen waar Nederlandse wetenschappers zowel corresponding auteur als co-auteur zijn. Er is wel beperkt op alleen die artikelen die een unieke en permanente verwijzing hebben (Digital Object Identifier, DOI). Dit maakt het mogelijk om Open Access cijfers geautomatiseerd te genereren op basis van open databronnen (Unpaywall, Crossref, DOAJ). Over 2024 hebben we moeten constateren dat kwaliteit van deze open databronnen nog niet voldoende is. Daartoe is de lijst met peer reviewed artikelen waar nodig gecorrigeerd door alle instellingen. De lijst van alle Nederlandse peer reviewed artikelen uit 2024, zowel de gecorrigeerde als op basis van open bronnen, zal online beschikbaar worden gesteld als ook meer gedetailleerde beschrijving van de gevolgde werkwijze. Hiermee willen we de betrouwbaarheid en transparantie van de Open Access monitor vergoten.

Meetresultaten 2016-2024

We leveren de cijfers over de percentages Open Access (OA) publicaties aan, net zoals we dit afgelopen jaren hebben gedaan, vanuit het vastgestelde definitieraamwerk. Uit de cijfers (tabel 2) blijkt dat volgens de nieuwe methode 95% van de peer-reviewed artikelen uit 2024 van de Nederlandse universiteiten als Open Access beschikbaar is. Dit is een stijging van 3% ten opzichte van 2023. In totaal zijn in 2024 ruim 52.000 peer reviewed artikelen met een DOI gepubliceerd.

Als we de meting zouden doen volgens de oude methode zouden we op 96% zijn uitgekomen. Dit was 42% bij de artikelen uit 2016, 50% uit 2017, 54% uit 2018, 62% uit 2019, 73% uit 2020, 82% uit 2021, 89% uit 2022 en 92% uit 2023, steeds bij meetmomenten in het tweede kwartaal van het jaar daarop. Uit gedetailleerde analyse blijkt dat implementatie van een nieuwe methodiek niet zorgt voor een grote trendbreuk en scores tussen 2024 en eerdere jaren goed vergelijkbaar blijven.

Jaar	“Goud, DOAJ OA ¹ ”	“Hybride en niet DOAJ OA ² ”	“Alleen groen OA ³ ”	Totaal OA
2016	13%	20%	9%	42%
2017	17%	23%	10%	50%
2018	19%	24%	11%	54%
2019	21%	29%	12%	62%
2020	25%	35%	13%	73%
2021	28%	39%	15%	82%
2022	30%	39%	20%	89%
2023	30%	44%	18%	92%
2024-oude methode	30%	47%	19%	96%
2024-nieuwe methode	30%	46%	19%	95%

Tabel 2: Percentages Open Access (OA) artikelpublicaties 2016-2024 Nederlandse universiteiten per Open Access categorie

Belang groene route

Wat opvalt in tabel 2 is dat het aandeel groen de afgelopen drie jaren nauwelijks verandert. Dit komt vooral door de meetmethode en bijhorende afspraken. Conform het huidige definitieraamwerk nemen we in deze categorie alleen die artikelen mee die niet via een van de andere routes als Open Access is gepubliceerd. Dus hoe succesvoller de andere routes zijn, hoe kleiner het aandeel groen dat nodig is. Benadrukt moet worden dat we in het huidige Open Access beleid de groene route als (tijdelijk) vangnet zien voor die publicaties die niet via uitgevers als Open Access gepubliceerd kunnen worden.

In 2019 is het pilotproject “You share, we take care”, waarbij we uitvoering geven aan amendement Taverne (Artikel 25fa), positief geëvalueerd. Daardoor zijn we in 2020 begonnen met verdere ondersteuning van de groene route. Deze groene route als vangnet is de laatste jaren verder verbeterd door sterkere ondersteuning van de workflow voor de onderzoekers en verschuiving naar een zogenaamde opt-out implementatie. In tegenstelling tot opt-in waarbij de onderzoeker de instelling per artikel toestemming moet geven deze te delen, liggen bij opt-out de werkzaamheden bij de werkgever/bibliotheek die standaard het artikel via Taverne beschikbaar stelt. Daarbij heeft de onderzoeker altijd de optie om een artikel toch niet via de groene route te publiceren.

Door deze sterkere implementatie van Taverne hebben we als universiteiten een goed vangnet. Eventuele dalingen van aandeel hybride en goud worden dan opgevangen door sterke aandeel van de groene route.

¹ Om te bepalen welke tijdschriften Open Access (OA) beschikbaar zijn, hebben we ons gebaseerd op de Directory of Open Access Journals (DOAJ). Dit is een online register van Open Access voor peer-reviewed tijdschriften.

² Onder “Hybride en niet DOAJ OA” verstaan we open artikelen in betaalde tijdschriften en open artikelen in open tijdschriften die niet zijn opgenomen in de DOAJ;

³ “Alleen groen OA” betreft artikelen die alleen Open Access toegankelijk zijn doordat ze beschikbaar zijn via een ‘trusted repository’. In die ‘trusted repositories’ is dus niet gezocht naar artikelen uit DOAJ-tijdschriften en hybride artikelen.

Overigens is de groene route via Taverne niet in overstemming met de eisen van subsidiegevers verenigt in cOAlition S welke additioneel een open licentie eisen, dat de maker eigenaar blijft van het artikel en een embargo van 0 maanden verlangen (6 maanden bij Taverne).

Over 2024 zijn 80% van alle artikelen die achter een betaalmuur zijn gepubliceerd, alsnog via de groene route beschikbaar gemaakt. In 2023 lag dit percentage op 69% en in 2022 op 65%. Enkele instellingen zijn nog bezig met de implementatie van opt out beleid waardoor de verwachting is dat die dekkingsgraad via de groene route nog verder kan stijgen in het komende jaar. Overigens herkennen de open databronnen als Unpaywall onze groene publicaties niet goed en krijgen deze onterecht een score als niet open (in 50% van de gevallen). Hierdoor was dus de eerder vermelde correctieslag nodig.

Groei in hybride route

In lijn met rapportage van verleden jaar constateren we dat relatief de sterkste groei heeft plaatsgevonden in de categorie “Hybride en niet DOAJ OA”. Dit komt vooral door een groei in hybrid OA bij artikelen waarbij Nederlandse wetenschappers co-auteur zijn. Een toename van het aantal Open Access deals buiten Nederland zorgt er dus voor dat het percentage hybrid stijgt. Ook is het dekkingspercentage van onze deals is iets toegenomen (dus meer artikelen van onze corresponding authors vallen onder een deal).

Binnen deze hybride route kunnen onderzoekers via ‘transformative agreements’ individuele artikelen via Open Access delen terwijl het tijdschrift nog een abonnementenmodel kent. Daarbij is het de bedoeling dat deze vaak mondiale uitgevers een volledig Open Access model gaan omarmen en met bijhorende tijdschriften omgaan naar volledig Open Access. De stijging van het hybride aandeel is in die zin niet een goed teken. De omslag naar volledig Open Access van die tijdschriften gaat niet snel genoeg en er worden ook steeds nieuwe hybride tijdschriften gelanceerd. De voortgang van deze transitie kan alleen geschieden als kennisinstellingen, subsidiegevers en overheden internationaal langdurig samenwerken richting uitgevers – liefst ook volgens een gezamenlijke Open Access strategie.

Ook investeren in community gedreven open access

De gouden route, waarbij tijdschriften alleen maar als Open Access beschikbaar zijn, is door de overheid al in 2015 gekarakteriseerd als de voorkeursroute. De afgelopen jaren is echter ook kritiek gekomen op deze route zoals stijgende kosten, niet inclusief zijn voor minder rijke instellingen (o.a. Global South) en een gebrek van autonomie en soevereiniteit. Daarbij wordt opgeroepen om meer te investeren in een open, rechtvaardig, inclusief en duurzaam wetenschappelijk publicatiesysteem (zie bijvoorbeeld de [conclusies van de Council of the European Union](#) en statement van [OA2020](#)). Dit is ook nationaal een van de doelstellingen zoals verwoord in het [Open Science ambitiesdocument 2030](#). UNL heeft daartoe besloten meer te investeren in ook een ‘community gedreven open access, ook wel ‘diamond’ open access genoemd. Hierbij zijn alle artikelen als access te raadplegen zonder kosten voor zowel de lezer als de auteur. Dit is een complex internationaal traject waarbij werkprocessen en financiële stromen aangepast moeten worden en waar sterke samenwerking met overheden en subsidiegevers essentieel is.

Doorontwikkeling vernieuwde meetmethode

Het bestuur van UNL is in april 2022 akkoord gegaan met het framework voor de vernieuwde Open Access monitor dat is opgesteld op basis van de aanbevelingen uit het Adviesrapport Vernieuwing Open Access Monitoring ([publiekelijk beschikbaar](#)). In 2023 en 2024 is dat framework nader uitgewerkt en via aantal pilots getest. De methode zoals over 2024 gebruikt zullen we de komende jaren blijven inzetten inclusief bijhorende transparante rapportage. In een later stadium zullen de monitor mogelijk verrijken met andere aspecten die beleidsmatig relevant zijn, zoals de door de Council of the European Union benadrukte open licenties en afwezigheid van embargoperiodes als ook de mogelijkheden om boeken, boekhoofdstukken en conferentiebijdragen en andere publicatietypes toe te voegen.